

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ Τ.Ξ. κατά ΕΛΛΑΔΟΣ

(Προσφυγή αρ. 30226/09)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

5 Οκτωβρίου 2014

*Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που αναφέρονται
στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως. Δύναται να υποστεί βελτιώσεις ύφους.*

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην υπόθεση Ξ. κατά Ελλάδος,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), το οποίο συνεδρίασε και συγκροτήθηκε σε σώμα με την εξής σύνθεση:

Isabelle Berro- Lefèvre, Πρόεδρος,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος, Δικαστές

και με τον κ. Søren Nielsen, Γραμματέα του τμήματος,

Αφού σκέφτηκε, σε μυστική διάσκεψη αυτού την 23^η Σεπτεμβρίου 2014, εκδίδει την παρούσα απόφαση, την οποία έλαβε κατά την παραπάνω ημερομηνία:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Ως αφετηρία, για την υπόθεση αυτή, κατατέθηκε προσφυγή (αριθμός 30226/09), στρεφόμενη κατά της Ελλάδος, με την οποία υπήκοος του κράτους αυτού, ο κ. Τ. Ξ., («ο προσφεύγων»), προσέφυγε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο την 15^η Μαΐου 2009, δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης περί διαφύλαξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών («η Σύμβαση»). Μετά το θάνατο του προσφεύγοντος ο οποίος επήλθε στις 24 Μαρτίου 2013, οι κληρονόμοι αυτού, οκ. Γ. Ξ. και κα Α. Ξ., εξέφρασαν την επιθυμία να συνεχίσουν τη διαδικασία. Για λόγους απλοποίησης, η παρούσα απόφαση θα συνεχίσει να αποκαλεί τον κ. Τ. Ξ. «προσφεύγοντα» παρά το γεγονός ότι σήμερα θα έπρεπε να αποδίδουμε την ιδιότητα αυτή στους κληρονόμους του (ίδε, φερ' ειπείν, *Dalban c. Roumanie [GC], AP 28114/95, CEDH 1999-VI*).

2. Οι κληρονόμοι του προσφεύγοντος εκπροσωπήθηκαν από την κα Ι. Μαθιουδάκη, δικηγόρο Θεσσαλονίκης. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την πληρεξουσία αυτής, κυρία Μυρτώ Γερμάνη, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων ενίστανται ειδικότερα για παραβίαση των άρθρων 6 § 1 και 13 της Συμβάσεως.

4. Στις 5 Ιουλίου 2011, η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ

1. ΤΑ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

5. Ο προσφεύγων, γεννηθείς το 1938, κατοικούσε στ Πεύκα Θεσσαλονίκης. Από τη δικογραφία συνάγεται ότι απεβίωσε την 24 Μαρτίου 2013.

6. Την 13^η Νοεμβρίου 2002, ο κ. Ξ. προσέφυγε στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους με αίτηση με την οποία ζητούσε την αναπροσαρμογή του ποσού της συντάξεώς του

7. Την 17^η Δεκεμβρίου 2002, η αίτηση αυτή απορρίφθηκε.

8. Την 8^η Απριλίου 2003, ο προσφεύγων ήγειρε ανακοπή κατά της απορριπτικής αυτής αποφάσεως στο 47^ο τμήμα του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

9. Την 10^η Δεκεμβρίου 2003, ο προσφεύγων εφεσίβαλε την σιωπηρώς απορριφθείσα ανακοπή αυτού η οποία είχε κατατεθεί την 8^η Απριλίου 2003, από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

10. ην 18^η Απριλίου 2008, το Ελεγκτικό Συνέδριο εκδίκασε την έφεση (εφετειακή απόφαση αρ. 966.2008).

11. Την 30^η Σεπτεμβρίου 2008, ο προσφεύγων προσέφυγε στην τριμελή επιτροπή του Ελεγκτικού Συνεδρίου που συνεστήθη βάσει του νόμου αρ. 3068/2002 για την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων από τη Διοίκηση και τον έλεγχο της καλής εκτέλεσης των αποφάσεων. Ενίστατο για τη μη εκτέλεση της υπ' αριθ 966.2008 εφετειακής απόφασης.

12. Την 6^η Νοεμβρίου 2008, η εν λόγω τριμελής επιτροπή δέχθηκε την αναιτιολόγητη άρνηση της διοικήσεως να συμμορφωθεί προς την υπ' αριθ 966.2008 απόφαση και την κάλεσε να την εκτελέσει εντός προθεσμίας τριών μηνών.

13. Την 18^η Φεβρουαρίου 2009, η τριμελής επιτροπή πιστοποίησε εκ νέου ότι η διοίκηση δεν είχε συμμορφωθεί στην εν λόγω απόφαση και ζήτησε από αυτή να προβεί στην εκτέλεσή της εντός προθεσμίας τριών μηνών.

14. Την 2^η Ιουλίου 2009, το 44^ο τμήμα του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους

προέβη στην αναπροσαρμογή της συντάξεως του αιτούντος αναδρομικά από την 1^η Ιανουαρίου 2007.

15. Την 9^η Νοεμβρίου 2009, ο προσφεύγων κατέθεσε στο Ελεγκτικό Συνέδριο αγωγή αποζημιώσεως, ζητώντας ένα ποσό αντίστοιχο προς το ποσό της αναπροσαρμογής της συντάξεώς του για την περίοδο από 1^{ης} Ιανουαρίου 2002 έως την 31^η Δεκεμβρίου 2006.

16. Από την προσφυγή προκύπτει ότι η εν λόγω αγωγή εκκρεμεί πάντοτε ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

II ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων

17. Κατά το άρθρο 95§5 του Ελληνικού Συντάγματος, όπως τροποποιήθηκε τον Απρίλιο 2001, « η διοίκηση υποχρεούται να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις».

18. Την 14^η Νοεμβρίου 2002, ετέθη σε ισχύ ο υπ' αριθ 3068/2002 νόμος για την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων από τη διοίκηση (Εφημερίδα της Ελληνικής Κυβερνήσεως αρ 274/2002). Στη συνέχεια, τροποποιήθηκε με τον υπ' αριθ 3900/2010 νόμο, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2011. Μεταξύ άλλων ορίζει ότι η διοίκηση υποχρεούται να συμμορφώνεται χωρίς καθυστέρηση προς τις δικαστικές αποφάσεις και να λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση των εν λόγω αποφάσεων (άρθρο 1). Ο νόμος αυτός προβλέπει το σχηματισμό τριμελών επιτροπών στα ανώτατα εθνικά δικαστήρια (Ειδικό Ανώτατο Δικαστήριο, Άρειος Πάγος, Συμβούλιο Επικρατείας και Ελεγκτικό Συνέδριο) και στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια, οι οποίες αναλαμβάνουν να ασκούν τον έλεγχο της καλής εκτέλεσης, εκ μέρους της διοικήσεως, των αποφάσεων των δικαστηρίων τους εντός προθεσμίας που δεν δύναται να υπερβεί τους τρεις μήνες (όλως εξαιρετικά η προθεσμία αυτή δύναται να παραταθεί μία μόνον φορά). Οι επιτροπές αυτές έχουν τη δυνατότητα ειδικότερα να ορίζουν ένα δικαστή, ο οποίος παρακολουθεί τη διοίκηση και της προτείνει, μεταξύ άλλων, τα μέτρα εκείνα με τα οποία δύναται να συμμορφωθεί προς την υπό κρίση απόφαση. Εάν η διοίκηση δεν εκτελεί μία απόφαση εντός της αποκλειστικής προθεσμίας που έχει τάξει η επιτροπή, υπόκειται σε κυρώσεις, οι οποίες δύναται να επιβληθούν εκ νέου εφ' όσον συνεχίζει να μη συμμορφώνεται προς την απόφαση (άρθρο 3).

Κατά των οργάνων εκείνων της διοίκησης που δεν εκτέλεσαν την απόφαση, δύνανται επίσης να ληφθούν πειθαρχικά μέτρα (άρθρο 5). Οι διατάξεις του νόμου αρ. 3068/2002 εφαρμόζονται επί των αποφάσεων εκείνων που εκδόθηκαν μετά την έναρξη ισχύος του (άρθρο 6).

B. Το αίτημα επιτάχυνσης της διαδικασίας ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου

19. Το άρθρο 56 του υπ' αριθ 1225/ 1981 προεδρικού διατάγματος ορίζει ότι:

- « 1. Συμπληρωθέντων των στοιχείων του φακέλλου ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος, κατά περίπτωση, προσδιορίζει δια πράξεώς του την δικάσιμον της υποθέσεως.*
- 2. Δύνεται να ορισθή δικάσιμος συντομωτέρα της αρχικώς ορισθείσης, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατ' αίτησιν τινός των διαδίκων».*

Γ. Ο νόμος 4239/2014

1. Η αιτιολογική έκθεση του νόμου 4239/2014

20. Ο υπ' αριθ 4239/ 2014 νόμος, ο οποίος φέρει τον τίτλο «Δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της διάρκειας της δίκης στα πολιτικά ή ποινικά δικαστήρια και το Ελεγκτικό Συνέδριο, και λοιπές διατάξεις» ετέθη σε ισχύ την 20^η Φεβρουαρίου 2014. Η αιτιολογική έκθεση του νόμου κάμνει πολυάριθμες αναφορές στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, και ειδικότερα στις πιλοτικές αποφάσεις Βασίλειος Αθανασίου και λοιποί κατά Ελλάδας (αρ 50973/08, 21 Δεκεμβρίου 2010), Μιχελιουδάκης κατά Ελλάδας (αρ 54447/10, 3 Απριλίου 2012) και Γλύκαντζη κατά Ελλάδας (αρ 40150/09, 30 Οκτωβρίου 2012). Ειδικότερα, η έκθεση αυτή δέχεται ότι όσον αφορά στην Ελλάδα, η υπέρμετρη διάρκεια των διοικητικών διαδικασιών αποτελεί τη βασική πηγή πιστοποιημένων παραβιάσεων της Συμβάσεως στη νομολογία του Δικαστηρίου, και ότι υφίσταται επίσης σοβαρό πρόβλημα ως προς τη διάρκεια των πολιτικών και ποινικών δικών. Αναφερόμενη στις αποφάσεις Μίχελιουδάκης και Γλύκαντζη (όπως προαναφέρεται), αναγνωρίζει ότι οι σημαντικές και επαναλαμβανόμενες καθυστερήσεις στη διοίκηση της ποινικής και πολιτικής δικαιοσύνης αποτελούν φαινόμενο που προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία, ικανό να υποσκάψει την εμπιστοσύνη του κοινού στην αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος.

21. Η αιτιολογική έκθεση βεβαιώνει ότι η σοβαρότητα των καθυστερήσεων

στην άσκηση της δικαιοσύνης προκύπτει από το γεγονός ότι τα δύο τρίτα περίπου των αποφάσεων του Δικαστηρίου που έχουν εκδοθεί κατά της Ελλάδος αφορούν στα ζήτjμα της διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών. Διαπιστώνει ότι ο στόχος παραμένει πάντοτε η ολοκλήρωση κάθε δικαστικής διαδικασίας σε εύλογο χρόνο. Ταυτόχρονα, σε αντίθετη περίπτωση, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, θα πρέπει να επιδικαστεί στον ενδιαφερόμενο ένα είδος χρηματικής ικανοποίησης ως αποζημίωση για την ηθική ζημία που υπέστη. Η έκθεση δέχεται ακόμη ότι, σύμφωνα με την απόφαση Μιχελιουδάκη (όπως αναφέρθηκε παραπάνω), η μείωση της ποινής που επιβλήθηκε λαμβάνοντας υπ' όψη την υπερβολική διάρκεια της ποινικής διαδικασίας μπορεί να αποτελέσει επίσης ικανοποιητική αποκατάσταση στην περίπτωση αυτή. Προσθέτει ότι αν και το Δικαστήριο δεν εξέδωσε πιλοτική απόφαση για τη διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, έχει κατ' επανάληψη αποφανθεί επί αποφάσεων που αναφέρονται στο θέμα αυτό.

Για τον λόγο τούτον, έκρινε ότι είναι σκόπiμο όπως ο νομοθέτης επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του νέου νόμου, πέραν εκείνου των πολιτικών και ποινικών δικών και σε εκείνες που διεξάγονται ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

22. Η έκθεση εκθέτει ακόμη τους λόγους για τους οποίους κατέστη αναγκαίο να εισαχθεί στο εσωτερικό δίκαιο, ένα ένδικο μέσο (recours)* ικανό να επιτρέψει τη χορήγηση αποζημίωσης στους θιγόμενους για αδικαιολόγητες καθυστερήσεις στη διεξαγωγή των υπό κρίση δικαστικών διαδικασιών. Πέρα από το στόχο βελτίωσης της λειτουργίας της πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης, η έκθεση σταθμίζει και τα σημαντικά ποσά τα οποία το Ελληνικό Κράτος όφειλε να καταβάλει στους θιγόμενους, μετά από την έκδοση των αποφάσεων του Δικαστηρίου το οποίο κατέτεινε στο να αποφανθεί περί της παραβίασης του άρθρου 6§1 της Συμβάσεως για τις ιδιαίτερα μεγάλες διάρκειες των δικών.

23. Επ' αυτού, γίνεται δεκτόν ότι μετά το πέρας της δίκης ενώπιον κάθε βαθμού δικαιοδοσίας, μπορεί να κατατεθεί αίτηση περί αποζημίωσης. Η αίτηση αυτή αποβλέπει αποκλειστικά στη συγκεκριμένη δίκη- εξαιρουμένων συνεπώς εκείνων που έλαβαν χώρα ενώπιον άλλου βαθμού δικαστηρίων. Η αιτιολογική έκθεση παρατηρεί ότι ο όρος αυτός- η εξέταση μετά το πέρας της διαδικασίας- ετέθη για να αποφευχθεί η υπερφόρτωση του εν λόγω δικαστηρίου με την κατάθεση διαδοχικών αιτήσεων κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της δίκης. Γίνεται δεκτόν ότι ο ενδιαφερόμενος δύναται, μετά το πέρας της δίκης ενώπιον

οποιοδήποτε βαθμού δικαιοδοσίας, να εγείρει ενστάσεις για όλα τα στάδια αυτής-συμπεριλαμβανομένων φερ' ειπείν και εκείνων τα οποία κατέληξαν σε προδικαστικές αποφάσεις (*décision avant dire droit*).

24. Η έκθεση διευκρινίζει ότι η αίτηση για αποζημίωση θα πρέπει να υπογράφεται από δικηγόρο, ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα πραγματικά και νομικά ζητήματα έχουν διευκρινιστεί με σαφήνεια κατά τον βέλτιστο τρόπο και με σκοπό να επιταχυνθεί η εξέταση του θέματος. Επί πλέον, η απόφαση επί της αιτήσεως θα πρέπει να εκδίδεται εντός της ορισμένης προθεσμίας των δύο μηνών. Η αιτιολογική έκθεση δέχεται επίσης ότι τα κριτήρια υπό το πρίσμα των οποίων προέβη στη πιστοποίηση της ενδεχόμενης υπέρβασης του ευλόγου χρόνου και στον υπολογισμό της σχετικής αποζημίωσης, είναι εκείνα που έχουν τεθεί από την ισχύουσα νομοθεσία του Δικαστηρίου.

3. Οι ισχύουσες διατάξεις του νόμου 4239/2014

25. Τα ισχύοντα άρθρα του νόμου 4239/ 2014, που αναφέρονται στην παρούσα απόφαση, τα οποία έχουν ως τίτλο « Δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης στα πολιτικά και ποινικά δικαστήρια και στο Ελεγκτικό Συνέδριο και λοιπές διατάξεις» ορίζουν ότι:

Άρθρο 1

Δικαιούμενοι στην άσκηση αιτήσεως για επιδίκαση δίκαιης ικανοποίησης

« Οποιοσδήποτε από τους διαδίκους, εκτός από το Δημόσιο και τα δημόσια νομικά πρόσωπα, τα οποία συνιστούν κυβερνητικούς οργανισμούς κατά την έννοια του άρθρου 34 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης δικαιωμάτων του ανθρώπου, που έλαβε μέρος σε δίκη ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου, μπορεί να ζητήσει με αίτηση δίκαιη ικανοποίηση προβάλλοντας ότι η διαδικασία για την εκδίκαση της υπόθεσης καθυστέρησε αδικαιολόγητα και συγκεκριμένα ότι διήρκεσε πέραν του ευλόγου χρόνου που απαιτείται για τη διάγνωση των πραγματικών και νομικών ζητημάτων που ανέκυψαν στη δίκη.

Άρθρο 2

Αρμοδιότητα

« 1. Η αρμοδιότητα προς εκδίκαση αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση, όταν αφορά καθυστέρηση εκδίκασης υπόθεσης ενώπιον :

- α) του Αρείου Πάγου, ανατίθεται σε Αρεοπαγίτη,
β) του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ανατίθεται σε Σύμβουλο ή Πάρεδρο,
γ) του εφετείου, ανατίθεται σε Πρόεδρο Εφετών του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση,
δ) του πρωτοδικείου ανατίθεται σε Πρόεδρο Πρωτοδικών του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση,
ε) του ειρηνοδικείου, ανατίθεται στον Ειρηνοδίκη που διευθύνει το ειρηνοδικείο που εξέδωσε την απόφαση. Σε περίπτωση που υπηρετεί ένας ειρηνοδίκης, ανατίθεται σε άλλον ειρηνοδίκη που υπηρετεί στην περιφέρεια του Πρωτοδικείου, οριζόμενο από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών.

2. Στην αρχή κάθε δικαστικού έτους ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου ορίζουν τις δικασίμους των αιτήσεων για δίκαιη ικανοποίηση, καθώς και τους Αρεοπαγίτες και τους Συμβούλους και Παρέδρους του Ελεγκτικού Συνεδρίου που μετέχουν σε κάθε δικάσιμο. Την ίδια υποχρέωση έχουν αντίστοιχα οι πρόεδροι των τριμελών συμβουλίων διεύθυνσης ή οι δικαστές που διευθύνουν τα εφετεία, πρωτοδικεία και ειρηνοδικεία».

Άρθρο 3

Αίτηση περί δίκαιης ικανοποίησης

«1. Η αίτηση ασκείται ανά βαθμό δικαιοδοσίας εντός προθεσμίας έξι (60) μηνών από τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης του δικαστηρίου που εκδόθηκε μετά από δίκη για την οποία ο αιτών παραπονείται ότι υπήρξε υπέρβαση της εύλογης διάρκειάς της. Ο αιτών δεν μπορεί να ζητήσει δίκαιη ικανοποίηση για υπέρβαση εύλογης διάρκειας της δίκης, η οποία έλαβε χώρα σε προηγούμενο βαθμό δικαιοδοσίας, με την αίτηση για καθυστέρηση δίκης από ανώτερο δικαστήριο.

2. Αν η αίτηση αφορά καθυστέρηση στην έκδοση απόφασης από την Ολομέλεια ή από Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, η αίτηση ασκείται εντός της ανωτέρω προθεσμίας, η οποία αρχίζει από τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης. Ο αιτών δεν μπορεί να ζητήσει δίκαιη ικανοποίηση για υπέρβαση εύλογης διάρκειας της δίκης, η οποία έλαβε χώρα σε Τμήμα αυτού, με αφορμή την κατάθεση αίτησης για καθυστέρηση δίκης από την Ολομέλειά του.

3. Η αίτηση στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου νομίμως εκπροσωπούμενου από τον Υπουργό Οικονομικών.

Ελληνική Δημοκρατία, Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la

République Hellénique, Athènes

Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Service, Athens

ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ TRADUCTION OFFICIELLE OFFICIAL TRANSLATION

4. Η αίτηση συνοδευόμενη από τα στοιχεία της παραγράφου 4 του άρθρου 4 κατατίθεται στη γραμματεία του Δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση και περιέχει το όνομα και τη διεύθυνση κατοικίας εκείνου που την ασκεί, χρονολογία, υπογραφή, καθώς και την ηλεκτρονική διεύθυνση ή τον αριθμό τηλεφώνου ή του τηλεομοιοτύπου (φαξ) του αιτούντος ή του πληρεξουσίου δικηγόρου του. Με το πρωτότυπο του δικογράφου υποβάλλονται και δύο αντίγραφα αυτού. Η αίτηση επιδίδεται με επιμέλεια του αιτούντος, με κάθε πρόσφορο μέσο στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους. Αν έχει ασκηθεί ένδικο μέσο κατά της άνω απόφασης και η δικογραφία έχει διαβιβαστεί σε άλλο δικαστήριο, το τελευταίο διαβιβάζει αντίγραφα των διαδικαστικών εγγράφων στο δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η αίτηση.

5. Η αίτηση υπογράφεται από δικηγόρο. Για την παροχή πληρεξουσότητας στον δικηγόρο εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις των άρθρων 94 επ. του Κ. Πολ.Δ. εάν η αίτηση ασκείται ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, ή 17 επ. του π.δ. 1225/ 1981, εάν ασκείται ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

6. Για την άσκηση της αίτησης καταβάλλεται παράβολο, το οποίο ορίζεται σε πενήντα (50) ευρώ (...) ενώπιον του Ειρηνοδικείου, εκατό (100) ευρώ (...) ενώπιον του Πρωτοδικείου και Εφετείου και εκατόν πενήντα (150) ευρώ (...) ενώπιον του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου υπέρ του Δημοσίου. Το ύψος του ποσού αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Οικονομικών. Η αίτηση απορρίπτεται ως απαράδεκτη εάν δεν καταβληθεί παράβολο μέχρι τη συζήτηση.»

Άρθρο 4

Διαδικασία

«1. Όταν η αίτηση κατατίθεται ενώπιον του Αρείου Πάγου, ο Πρόεδρος αυτού ή του Τμήματος που εξέδωσε την απόφαση επί της δίκης για την οποία ζητείται δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας αυτής, ορίζει, με πράξη του, Αρεοπαγίτη για την εκδίκαση της. Όταν η αίτηση κατατίθεται ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου ο Πρόεδρος του σχηματισμού που εξέδωσε την απόφαση επί της υποθέσεως, για την οποία ζητείται δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας αυτής ορίζει με πράξη του, Σύμβουλο ή Πάρεδρο για την εκδίκασή της.

2. Με την πράξη της προηγούμενης παραγράφου, η οποία κοινοποιείται στον υπογράφοντα την αίτηση δικηγόρο και, μαζί με αντίγραφο της αίτησης, στον
Ελληνική Δημοκρατία, Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Service des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
République Hellénique, Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Service, Athens
ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ TRADUCTION OFFICIELLE OFFICIAL TRANSLATION

Υπουργό Οικονομικών, ορίζεται, επίσης, η ημέρα συζήτησης της αίτησης σε δημόσια συνεδρίαση, η οποία δεν μπορεί να απέχει πέραν των πέντε (5) μηνών από την κατάθεση της αίτησης. Η κατά τα ανωτέρω κοινοποίηση γίνεται τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες πριν από την ημερομηνία της συζήτησης. Η γραμματεία του δικαστηρίου που εξέδωσε την οικεία απόφαση υποχρεούται να υποβάλει στον αρμόδιο δικαστή αναλυτική έκθεση για την πορεία, καθώς και τα στοιχεία της υπόθεσης τουλάχιστον δέκα πέντε (15) ημέρες πριν από τη συζήτηση της αίτησης. Η έκθεση αυτή και τα ίδια ως άνω στοιχεία τίθενται στη διάθεση των διαδίκων. Η αίτηση εκδικάζεται ακόμα και σε περίπτωση μη υποβολής της ανωτέρω έκθεσης.

3. Όταν η αίτηση κατατίθεται ενώπιον εφετείου, πρωτοδικείου ή ειρηνοδικείου, ο πρόεδρος της τριμελούς διεύθυνσης του δικαστηρίου ή ο δικαστής που διευθύνει το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση επί της δίκης για την οποία ζητείται δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της διάρκειας αυτής, ή ο Ειρηνοδίκης που ορίζεται από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 2 ορίζει με πράξη του αντίστοιχα, Πρόεδρο Εφετών, Πρόεδρο Πρωτοδικών, ή ειρηνοδίκη για την εκδίκασή της. Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται η προηγούμενη παράγραφος.

4. Ο αιτών μνημονεύει στην αίτησή το δικαστήριο ενώπιον του οποίου προβάλλει ότι υπήρξε αδικαιολόγητη καθυστέρηση, αναφέρει τις αναβολές που τυχόν δόθηκαν με πρωτοβουλία των διαδίκων ή του δικαστηρίου, περιγράφει συνοπτικά τα ανακλύψαντα νομικά ή πραγματικά ζητήματα και λαμβάνει θέση επί της πολυπλοκότητας αυτών.

5. Το Ελληνικό Δημόσιο λαμβάνει θέση επί της δικονομικής συμπεριφοράς των διαδίκων και των αρμοδίων κρατικών αρχών κατά την εξέλιξη της δίκης, την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και επικαλείται οποιοδήποτε άλλο στοιχείο κρίνει αναγκαίο για τη διάγνωσή της.

6. Η απόφαση επί της αιτήσεως για δίκαιη ικανοποίηση δημοσιεύεται εντός δύο (2) μηνών από τη συζήτηση της αίτησης και δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα».

Άρθρο 5

Κριτήρια για τη διαπίστωση της υπέρβασης του χρόνου και την επιδίκαση δίκαιης ικανοποίησης

«1. Το αρμόδιο δικαστήριο αποφαινεται για το αν συντρέχει υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης συνεκτιμώντας ιδίως: α) τη καταχρηστική ή παρελκυστική συμπεριφορά των διαδίκων κατά την εξέλιξη της δίκης για τη διάρκεια της οποίας διατυπώνεται παράπονο ότι υπερέβη την εύλογη διάρκεια, β) την πολυπλοκότητα των τιθέμενων πραγματικών και νομικών ζητημάτων, ψ) τη στάση των αρμοδίων κρατικών αρχών και δ) το διακύβευμα της υπόθεσης για τον αιτούντα.

2. Όταν διαπιστώνεται ότι συντρέχει υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της δίκης και επομένως υπάρχει παραβίαση του δικαιώματος σε ταχεία απονομή της δικαιοσύνης, το δικαστήριο αποφαινεται για το αν πρέπει να καταβληθεί χρηματικό ποσό για τη δίκαιη ικανοποίηση και σε καταφατική περίπτωση ορίζει το ύψος αυτής, λαμβάνοντας υπόψη και την περίοδο που υπερέβη τον εύλογο χρόνο για την εκδίκαση της υπόθεσης, κατά συνεκτίμηση των κριτηρίων της προηγούμενης παραγράφου, καθώς και την ικανοποίηση του αιτούντος από άλλα μέτρα που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία για την αποκατάσταση της βλάβης του, μεταξύ των οποίων και την επιδίκαση υπέρ αυτού αυξημένης δικαστικής δαπάνης, κατά τα οριζόμενα στις οικείες διατάξεις.

3. Αν γίνει δεκτή η αίτηση, επιβάλλονται στο Δημόσιο τα έξοδα του αιτούντος για τη σύνταξη της αίτησης και την παράσταση του πληρεξουσίου δικηγόρου, τα οποία δεν μπορεί να υπερβαίνουν το εκάστοτε οριζόμενο ποσό για την άσκηση και συζήτηση της παρέμβασης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης, μπορεί κατ' εκτίμηση των περιστάσεων, να επιβάλλεται δαπάνη υπέρ του Δημοσίου».

Άρθρο 6

Εκτέλεση της απόφασης

«1. Η απόφαση με την οποία επιδικάζεται το χρηματικό ποσό της δίκαιης ικανοποίησης εκτελείται κατά τις οικείες, περί εντάλματος πληρωμής, διατάξεις, εντός έξι (6) μηνών από την επίδοση της απόφασης στον Υπουργό Οικονομικών. Η είσπραξη του ποσού αυτού μπορεί να επιτευχθεί και με αναγκαστική εκτέλεση κατά του Δημοσίου η οποία γίνεται με κατάσχεση της ιδιωτικής περιουσίας του. Αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος του Δημοσίου επιτρέπεται μετά την παρέλευση των έξι (6) μηνών από την επίδοση της απόφασης στον Υπουργό Οικονομικών.

2. Για την κάλυψη της δαπάνης προς δίκαιη ικανοποίηση των διαδίκων, λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης, εγγράφεται κατ' έτος ειδική πίστωση στον Κρατικό Προϋπολογισμό, σε περίπτωση δε που αυτή δεν έχει εγγραφεί ή η εγγεγραμμένη είναι ανεπαρκής ή έχει εξαντληθεί, τηρείται ή, τακτά τις οικείες διατάξεις, διαδικασία εγγραφής ή μεταφοράς πίστωσης».

Άρθρο 7

1. Τα οριζόμενα στα προηγούμενα άρθρα εφαρμόζονται αναλόγως και στις διαδικασίες ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων των επομένων παραγράφων.

2. Η αρμοδιότητα προς εκδίκαση της αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση, όσον αφορά καθυστέρηση εκδίκασης υπόθεσης ενώπιον του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Ανηλίκων ανατίθεται σε Πρόεδρο Πρωτοδικών, ενώπιον δε του Μικτού Ορκωτού Εφετείου και του Εφετείου Ανηλίκων ανατίθεται σε Πρόεδρο Εφετών, αντίστοιχα, που υπηρετούν στο δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση.

3. Κατά την επιμέτρηση της ποινής το αρμόδιο δικαστήριο λαμβάνει υπ' όψιν την υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας που δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα του κατηγορουμένου. Στη δικαστική απόφαση γίνεται ρητή μνεία με συνοπτική αιτιολογία ότι κατά την επιμέτρηση της ποινής, το δικαστήριο έλαβε υπ' όψιν του την κατά τα άνω υπέρβαση της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας, γεγονός το οποίο μπορεί να συνιστά, εν όλω ή εν μέρει, δίκαιη ικανοποίηση για την καθυστέρηση της ποινικής διαδικασίας.

NOMIKOI ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ

1. II. ΠΡΟΒΟΛΗ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΑΘΕΤΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 6 § 1 ΚΑΙ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

26. Ο προσφεύγων ενίσταται για τη διάρκεια των εσωτερικών διαδικασιών, δηλαδή για τη διαδικασία με την οποία ζητούσε την αναπροσαρμογή του πού της συντάξεώς του καθώς και εκείνης με την οποία ζητούσε την επιδίκαση αποζημίωσης. Επικαλείται τα άρθρα 6§1 και 13 της Σύμβασης, τα ισχύοντα μέρη της οποίας επί του συγκεκριμένου θέματος έχουν ως εξής:

Άρθρο 6

Ελληνική Δημοκρατία, Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα
Service des Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
République Hellénique, Athènes
Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs, Translation Service, Athens
ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ TRADUCTION OFFICIELLE OFFICIAL TRANSLATION

1. « Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσή του δικασθεί εντός λογικής προθεσμίας(...), από δικαστήριο (...) το οποίο θα αποφασίσει(...) επί των αμφισβητήσεων περί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως(...)»

Άρθρο 13

« Παν πρόσωπο του οποίου τα αναγνωριζόμενα στην παρούσα Σύμβαση δικαιώματα και ελευθερίες παραβιάστηκαν έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίαση διαπράχθηκε υπό προσώπων ενεργούντων κατά την εκτέλεση των δημοσίων καθηκόντων τους».

A Θέσεις των διαδίκων

1. Η Κυβέρνηση

27. Η Κυβέρνηση προβάλλει κατ' αρχήν τον ισχυρισμό περί μη εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Βεβαιώνει ότι όσον αφορά στην αγωγή περί αποζημιώσεως (*action en dommages-intérêts*) ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο αιτών δύναται να ασκήσει την προβλεπόμενη από το νόμο 4239/2014 αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση (*recours indemnitaire*), εφ' όσον, σύμφωνα με τα στοιχεία της δικογραφίας, η υπόθεση είναι ακόμη εκκρεμής ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Κρίνει ότι ο αιτών θα έχει την ευκαιρία να εισαγάγει αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση μόλις το Ελεγκτικό Συνέδριο αποφανθεί επί της υποθέσεώς του.

28. Η Κυβέρνηση εκθέτει ότι ο επιδιωκόμενος στόχος με την εισαγωγή της αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση του νόμου 4239/2014, μετά την έκδοση των πιλοτικών αποφάσεων Μιχελιουδάκη και Γλύκαντζη (που αναφέρονται παραπάνω), ήταν η αντιμετώπιση του συστημικού προβλήματος της μεγάλης διάρκειας των διαδικασιών των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων, όπως και εκείνων ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Εξάλλου, εκτιμά ότι το νέο αυτό ένδικο μέσο πληροί τα κριτήρια της αποτελεσματικότητας που έχουν οριστεί από το Δικαστήριο στις αποφάσεις αυτές. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι οι εγγυήσεις σχετικά με τις διαδικασίες που προβλέπονται από το άρθρο 6§1 της Συμβάσεως, όπως η αρχή της δημοσιότητας και επιτάχυνσης έχουν πλήρως τηρηθεί. Προσθέτει ότι η καταβολή χαρτοσήμου που προβλέπεται από το άρθρο 3§ 6 του εν λόγω νόμου, δεν αποτελεί υπέρμετρο βάρος για τον ενδιαφερόμενο. Τονίζει επίσης

ότι το άρθρο 5§1 του νόμου ορίζει τα ίδια κριτήρια με εκείνα τα οποία χρησιμοποίησε το Δικαστήριο για να εκτιμήσει τη διάρκεια μιας δικαστικής διαδικασίας. Κατ' αυτήν άλλωστε, τα άρθρα 4§ 2 και 6 του εν λόγω νόμου διασφαλίζουν μια αποδεκτή ταχύτητα ως προς την εξέλιξη της διαδικασίας και την εκτέλεση της αποφάσεως περί επιδίκασης αποζημιώσεως. Τέλος, η Κυβέρνηση παρατηρεί ότι από τις 20 Φεβρουαρίου έως τις 4 Απριλίου 2014, τρεις αιτήσεις για δίκαιη ικανοποίηση εισήχθησαν ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δυνάμει του άρθρου 1 του νόμου 4239/2014, και υπογραμμίζει ότι η σχετική δικάσιμος ορίστηκε σύντομα, στις 6 Ιουνίου 2014.

29. Επί πλέον Η Κυβέρνηση αναφέρεται στο άρθρο 56 του προεδρικού διατάγματος 1225/1981 το οποίο ρυθμίζει τη διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, για να υπογραμμίσει ότι αυτό επιτρέπει στον προσφεύγοντα να ζητήσει, εφ' όσον το επιθυμεί την επιτάχυνση της εξέτασης της υποθέσεως του. Προσθέτει ότι σύμφωνα με το άρθρο 64 του ίδιου νόμου, ότι όταν μία δικάσιμος ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου αναβάλλεται, η υπόθεση, κατ' αρχήν, συζητείται στην αμέσως επόμενη δικάσιμο. Η Κυβέρνηση, εν γένει, δέχεται ότι το άρθρο 69 του νόμου 4055/2012 εισήγαγε τη διαδικασία της « πιλοτικής αποφάσεως» ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, πράγμα το οποίο συνέβαλε τα μέγιστα στην αποφόρτιση του ρόλου του.

30. Ως προς το βάσιμο του λόγου που έλκεται από τη διάρκεια της διαδικασίας, η Κυβέρνηση δεν υπέβαλε προτάσεις. Εντούτοις, στις προτάσεις της ως προς την εφαρμογή του άρθρου 41 της Συμβάσεως, υποστηρίζει ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας η οποία οδήγησε στην έκδοση της υπ' αριθ 966/2008 απόφασης του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο προσφεύγων δεν έκανε χρήση της δυνατότητας που του παρείχε το άρθρο 56 του προεδρικού διατάγματος 1225/1981, να ζητήσει τον καθορισμό μιας συντομότερης δικασίμου. Επιπλέον, σε ότι αφορά στη δεύτερη διαδικασία περί αποζημιώσεως, την οποία εισήγαγε ο προσφεύγων, η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι ο προσφεύγων δεν επέδωσε στη Γραμματεία του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δυνάμει του άρθρου 51 του προεδρικού διατάγματος 774/1980, αποδεικτικό της κοινοποίησης της αγωγής του στο Ελληνικό Κράτος. Συνεπώς, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, το Ελεγκτικό Συνέδριο πολύ πιθανόν κατέφυγε στο « απαράδεκτον της συζήτησης». Δεν βλέπει λοιπόν καθόλου για πιο λόγο θα πρέπει να επιβαρυνθεί ο ρόλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου εισάγοντας σε αυτό μία

υπόθεση η οποία δεν θα κατέληγε, πολύ πιθανόν, σε καμία άλλη διαπίστωση πλην εκείνης. Τέλος, η Κυβέρνηση, κρίνει ότι ο προσφεύγων ενέχεται για τις επελθούσες καθυστερήσεις στις επίδικες διαδικασίες, και καλεί το Δικαστήριο να λάβει τούτο υπ' όψη του.

2. Ο προσφεύγων

31. Σε ότι αφορά στο παραδεκτό του λόγου περί της διάρκειας της εκδίκασης, ο προσφεύγων αναφέρεται στην εσωτερική διαδικασία η οποία κατέληξε στην έκδοση της απόφασης αρ 966/ 2008 του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Κατ' αυτόν, η προβλεπόμενη προθεσμία από το άρθρο 3 του νόμου 4239/2014, δεν του παρέχει πλέον τη δυνατότητα να εισάγει αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση, όπως προβλέπεται από τον εν λόγω νόμο. Ως προς το βάσιμον, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι δύο επίδικες διαδικασίες δεν έλαβαν χώρα σε εύλογες προθεσμίες κατά την έννοια του άρθρου 6§ 1 της Σύμβασης.

B. Κρίση του Δικαστηρίου

1. Οι γενικές αρχές

32. Το Δικαστήριο παραπέμπει ως προς αυτές στις παραγράφους 26-31 της απόφασης Τεχνική Ολυμπιακή κατά Ελλάδα (αρ. 40547/10, 1^η Οκτωβρίου 2013).

2. Το σύστημα εφαρμογής ενδίκου μέσου στην εσωτερική νομοθεσία, και η συμβατότητα αυτού με τις γενικές αρχές

α) Γενικές παρατηρήσεις

33. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στις υποθέσεις Μιχελιουδάκης και Γλύκαντζη (όπως αναφέρεται παραπάνω), έθεσε σε εφαρμογή τη διαδικασία της πιλοτικής απόφασης. Πιστοποίησε κατ' αρχήν ότι η επαναλαμβανόμενη παραβίαση του άρθρου 6§ 1 της Σύμβασης ως προς τη διάρκεια των ποινικών και πολιτικών διαδικασιών ίσχυε από πολλών ετών, και ότι συνέχιζε να αποτελεί δομικό πρόβλημα το οποίο κατέτεινε να διακυβεύσει την εμπιστοσύνη του κοινού στην αποτελεσματικότητα του δικαστικού συστήματος (Μιχελιουδάκης και Γλύκαντζη, όπως αναφέρεται παραπάνω, §§ 72 και 75 αντίστοιχα).

34. Το Δικαστήριο επίσης, πάντοτε σε τέτοιες αποφάσεις, έκρινε ότι υπήρχε

παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης λόγω απουσίας στο εσωτερικό δίκαιο ενδίκου μέσου που θα επέτρεπε στους προσφεύγοντες να τύχουν μιας ευλόγου επανόρθωσης σε περίπτωση μη αναγνώρισης του δικαιώματός τους, να δούν την υπόθεσή τους να συζητείται εντός ευλόγου προθεσμίας κατά την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (Μιχελιουδάκη και Γλύκαντζη όπως αναφέρεται παραπάνω §§ 54 και 57 αντίστοιχα).

35. Το Δικαστήριο επίσης, δυνάμει του άρθρου 46 της Συμβάσεως, έκρινε στις προειρημένες αποφάσεις, ότι οι εθνικές αρχές όφειλαν να θεσπίσουν χωρίς καθυστέρηση ένα ένδικο μέσο ή ένα συνδυασμό ενδίκων μέσων σε εθνικό επίπεδο που να διασφαλίζει πραγματικά την αποτελεσματική αποκατάσταση των παραβιάσεων της Συμβάσεως, οι οποίες απέρρεαν από την υπέρμετρη διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των ποινικών και πολιτικών δικαστηρίων (Μιχελιουδάκη και Γλύκαντζη όπως αναφέρεται παραπάνω §§ 78 και 81 αντίστοιχα).

36. Ειδικότερα, το Δικαστήριο για να πιστοποιήσει την αποτελεσματικότητα της περί αποζημίωσης αιτήσεως λόγω της υπέρμετρης διάρκειας των ποινικών και πολιτικών δικών, όρισε κριτήρια σχετικά τόσο με τις εγγυήσεις των διαδικασιών κατά την εξέταση της αιτήσεως, όσο και με τον υπολογισμό και την καταβολή της επιδικασθείσας αποζημίωσης. Σε ότι αφορά στις εγγυήσεις σχετικά με τις διαδικασίες, το Δικαστήριο έκρινε ότι η περί αποζημίωσης αγωγή (action) πρέπει να εκδικάζεται εντός ευλόγου προθεσμίας και ότι οι κανόνες που διέπουν την αγωγή αυτή πρέπει να είναι σύμφωνοι προς την αρχή της ισότητας όπως απαγγέλλεται στο άρθρο 6 της Σύμβασης. Επεσήμαινε ακόμη ότι οι εν λόγω κανόνες για τη δικαστική δαπάνη δεν πρέπει να αποτελούν ένα υπέρμετρο φορτίο για τους διαδίκους η αγωγή των οποίων κρίνεται βάσιμη. Επιπροσθέτως, όσον αφορά στο ζήτημα της αποζημίωσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτή πρέπει να καταβάλλεται άμεσα, κατ' αρχήν το βραδύτερο εντός έξι μηνών μετά την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση που περιέχει την επιδίκαση του ποσού αυτού κατέστη εκτελεστή. Επί πλέον, το ποσό των αποζημιώσεων δεν πρέπει να είναι ανεπαρκές σε σύγκριση με τα ποσά τα οποία επεδίκασε το Δικαστήριο σε παρόμοιες υποθέσεις (Μιχελιουδάκη και Γλύκαντζη όπως αναφέρεται παραπάνω §§ 77 και 78 αντίστοιχα). Ωστόσο, το Δικαστήριο διευκρίνισε, ως προς τις ποινικές ειδικότερα διαδικασίες ότι πέραν της εισαγωγής ενός ενδίκου μέσου

περί αποζημιώσεως, σε περίπτωση καταδίκης του ενδιαφερομένου, μία μείωση της ποινής που επιβλήθηκε λαμβάνοντας υπ' όψη την υπέρμετρη διάρκεια της δίκης, δύναται, αρκεί να είναι σαφής και αποτιμητέα, να αποτελέσει ικανοποιητική αποκατάσταση ως προς τον σκοπό αυτό (Μιχελιουδάκης, όπως αναφέρεται παραπάνω, § 770.

37. Οι ελληνικές αρχές ανταποκρινόμενες στις προαναφερόμενες πιλοτικές αποφάσεις, έθεσαν σε εφαρμογή μία περί αποζημίωσης αίτηση, μέσω των άρθρων 1 έως 7 του νόμου 4239/2014, με σκοπό να παράσχουν ισοδύναμη και επαρκή αποκατάσταση στις περιπτώσεις υπέρβασης της ευλόγου προθεσμίας, κατά την έννοια του άρθρου 6§ 1 της Σύμβασης, ως προς την εκδίκαση υποθέσεων ενώπιον των ποινικών και πολιτικών δικαστηρίων και του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Επί πλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί επίσης ότι, η Κυβέρνηση στις προτάσεις της αναφέρεται στο άρθρο 56 του προεδρικού διατάγματος 1225/1981, που ορίζει τη διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Ισχυρίζεται ότι δυνάμει της διατάξεως αυτής, ο προσφεύγων μπορούσε επί του συγκεκριμένου θέματος να ζητήσει την επιτάχυνση εξέτασης της υπόθεσής του. Συνεπώς, εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να εξετάσει την αποτελεσματικότητα της δυνατότητας για επιτάχυνση και της αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση, όπως αναφέρεται παραπάνω, υπό την έννοια του άρθρου 35 § της Σύμβασης.

β) Η δυνατότητα επιτάχυνσης της διεξαγωγής της διαδικασίας ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δυνάμει του άρθρου 56 του προεδρικού διατάγματος 1225/1981.

38. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 56 του προεδρικού διατάγματος 1225/1981 αναγνωρίζει τη δυνατότητα που έχει το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ορίσει, κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων, συντομότερη δικάσιμο από την αρχικά προβλεφθείσα. Εν τούτοις, ούτε από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής, ούτε από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι πράγματι το Ελεγκτικό Συνέδριο επιτάχυνε τη λήψη αποφάσεως επί της υποθέσεως της οποίας επελήφθη, δεδομένου ότι κανένας όρος που να εξασφαλίζει την εκδίκαση μιας παρόμοιας αίτησης δεν προβλέπεται από την εν λόγω διάταξη (ίδε, εξ αντιδιαστολής, Τεχνική Ολυμπιακή, απόφαση που

αναφέρεται παραπάνω § 38). Συνεπώς, καθίσταται τυχαία η κατάληξη της αιτήσεως περί επιτάχυνσης της διαδικασίας. Πράγματι, λόγω ελλείψεως συγκεκριμένων όρων για το χειρισμό της υπό κρίση αιτήσεως, τίποτα δεν μπορεί να εξασφαλίσει ότι αυτή θα έχει θετικό αποτέλεσμα ως προς τη διάρκεια της διαδικασίας κρινομένης στο σύνολό της, είτε με το να επιταχυνθεί, είτε να μη διαρκέσει πέραν των λογικών ορίων (ίδε, εξ αντιδιαστολής, *Holzinger (αρ 1) κατ' Αυστρίας, αρ 23459/94, § 22, CEDH 2001-I*).

39. Το Δικαστήριο, υπό το φως των παραπάνω, εκτιμά ότι η διαδικασία της αίτησης επιτάχυνσης, η οποία προβλέπεται ήδη στο ελληνικό δίκαιο με το άρθρο 56 του υπ' αριθ 1225/1981, προεδρικού διατάγματος, δεν μπορεί να αποτελέσει μια πραγματική προσφυγή κατά την έννοια του άρθρου 35§ 1 της Συμβάσεως. Ωστόσο το Δικαστήριο πιστοποιεί, ότι όπως προκύπτει από τον υπ' αριθ 4239/2014 νόμο, καθώς και από τις προτάσεις της Κυβέρνησης κανένα προληπτικό ένδικο μέσο που να επιτρέπει την επιτάχυνση των ποινικών και πολιτικών δικών δεν θεσπίστηκε μετά τις πιλοτικές αποφάσεις *Μιχελιουδάκης και Γλύκαντζη*, που αναφέρονται παραπάνω.

γ) Η αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση (*recours indemnitaire*)

40. Το δικαστήριο κρίνει σκόπιμο κατ' αρχήν να ορίσει την έκταση του ελέγχου του ως προς την αποτελεσματικότητα της αιτήσεως για δίκαιη ικανοποίηση που εισήγαγε ο νόμος 4239/2014. Σημειώνει ότι η παρούσα υπόθεση αφορά μόνον στη διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Παρά ταύτα, δεδομένου ότι η αίτηση που προβλέπεται από το νόμο 4239/2014 αφορά τόσο στη διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου όσο και ενώπιον των ποινικών και πολιτικών δικαστηρίων και εδράζεται στους ίδιους όρους εφαρμογής, το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να εξετάσει την αποτελεσματικότητά της και σε σχέση με όλες τις διαδικασίες που καλύπτει το πεδίο εφαρμογής του προειρημένου νόμου.

41. Το Δικαστήριο, εξάλλου, παρατηρεί ότι τα άρθρα 1 έως 5 του υπ' αριθ 4239/2014 νόμου, στα οποία παραπέμπει το άρθρο 7 του ιδίου νόμου, προβλέπουν μία αίτηση που να επιτρέπει την επιδίκαση μιας δίκαιης ικανοποίησης για τη βλάβη που προκλήθηκε από την παρατεταμένη αδικαιολόγητη διάρκεια μιας ποινικής ή πολιτικής δίκης, ή μιας διαδικασίας

ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τούτο δε υπό το πρίσμα της εξασφάλισης σε εθνικό επίπεδο του δικαιώματος εκδίκασης μιας υπόθεσης σε εύλογο χρόνο. Πρέπει να εξετάσουμε την αποτελεσματικότητα της αίτησης αυτής για αποζημίωση σύμφωνα με τα κριτήρια που έχουν ήδη εκτεθεί στις προαναφερόμενες πιλοτικές αποφάσεις Μιχελιουδάκης και Γλύκαντζη (*ίδε* παράγραφο 36 παραπάνω). Το Δικαστήριο υπενθυμίζει προεισαγωγικά ότι όταν ο εθνικός νομοθέτης ή τα εθνικά δικαστήρια ανέλαβαν να εκπληρώσουν το ρόλο ο οποίος τους ανατίθεται μέσω της θέσπισης ενός εσωτερικού ενδίκου μέσου (*recours*) είναι προφανές ότι θα πρέπει να έχει κάποιες συνέπειες. Αφ' ής λοιπόν ένα Κράτος προβαίνει σε ένα αποφασιστικό βήμα θεσπίζοντας ένα ένδικο μέσο για αποζημίωση, το Δικαστήριο οφείλει να του παράσχει ένα ευρύτερο φάσμα εκτίμησης για να καταστεί δυνατόν να εφαρμόσει το εσωτερικό αυτό ένδικο μέσο κατά τρόπο συμπλέοντα προς το δικό του δικαιοσύνη και παραδόσεις, σύμφωνα με το επίπεδο διαβίωσης της χώρας (*Cocchiarella c. Italie [GC], 64886/01, § 80, CEDH 2006-V*).

I. Τα σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις κριτήρια

α) Η δίκαιη δίκη (l' équité de la procédure)

42. Το Δικαστήριο αρχικά, δέχεται ότι τα άρθρα 1 έως 5 του νόμου 4239/2014, στα οποία παραπέμπει το άρθρο 7 του ίδιου νόμου προβλέπουν για τον έλεγχο της αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση μια δικαστική διαδικασία που φαίνεται κατ' αρχήν ότι παρέχει τις δικονομικές εγγυήσεις που απαιτεί το άρθρο 6§ 1 της Σύμβασης. Επιπλέον, στην περίπτωση που πρόκειται για κριτήρια που εφαρμόζονται από τα εθνικά δικαστήρια για τον έλεγχο των αιτήσεων για δίκαιη ικανοποίηση, προκύπτει σαφώς από την αιτιολογική έκθεση του νόμου 4239/2014 και τις σχετικές αναφορές στη νομολογία του Δικαστηρίου ότι στόχος του νομοθέτη ήταν η θέσπιση ενός ενδίκου μέσου που να ανταποκρίνεται στις σταθερές που θέτει το Δικαστήριο, με σκοπό να εγγυηθεί ταυτόχρονα ότι το ένδικο μέσο είναι αποτελεσματικό και ότι αποφεύγει να υπερφορτώνει τα αρμόδια δικαστήρια (*ίδε* παραγράφους 21-22 παραπάνω). Έτσι, το Δικαστήριο πιστοποιεί ότι τα κριτήρια αξιολόγησης που θέτει ο νόμος 4239/2014 για τον έλεγχο των αιτήσεων για δίκαιη ικανοποίηση λόγω της διάρκειας της

διαδικασίας είναι αυτά που έχει διαμορφώσει η οικεία νομολογία του Δικαστηρίου: το άρθρο 5 § 1 του εν λόγω νόμου ορίζει ότι η συμπεριφορά των διαδίκων κατά την εξέλιξη της δίκης, η πολυπλοκότητα της υπόθεσης και το διακύβευμά της για τον αιτούντα αποτελούν μέρος των στοιχείων που λαμβάνονται υπ' όψιν για να εξάγει κανείς το συμπέρασμα της υπερβολικής διάρκειας της δίκης. (*ίδε* κατά την έννοια αυτή, μεταξύ πολλών άλλων, Μιχελιουδάκης, §42 παραπάνω).

43. Ωστόσο, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η εισαχθείσα από το νόμο 4239/2014 αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση υπακούει σε σχεδόν όμοιους όρους εφαρμογής με εκείνους που προβλέπει ο νόμος 4055/2012 ο οποίος είχε θεσπίσει παρόμοια αίτηση αποζημίωσης για την υπερβολική διάρκεια των δικών και της οποίας η αποτελεσματικότητα είχε εξεταστεί στην απόφαση « Τεχνική Ολυμπιακή» (*όπως* αναφέρεται παραπάνω). Έτσι, *όπως* στην αίτηση για τη διάρκεια των διοικητικών δικών, η σημερινή υπό κρίση αίτηση, εγείρει, κυρίως, τρία ζητήματα σχετικά με τη δίκαιη δίκη (*ίδε* Τεχνική Ολυμπιακή, § 43, παραπάνω).

Πρώτον, μπορεί να τεθεί ζήτημα αμεροληψίας ως προς το άρθρο 4 του νόμου 4239/2014 στο μέτρο που το άρθρο αυτό προβλέπει ότι η περί αποζημίωσης αίτηση εξετάζεται *όλως γενικά* από όργανο το οποίο συντίθεται από δικαστές που υπηρετούν στο ίδιο δικαστήριο με εκείνο που έκρινε επί της ουσίας την επίδικη διαφορά. Δεύτερον, ο υπό κρίση νόμος δεν επιτρέπει να κατατεθεί η αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση πριν από το πέρας διεξαγωγής της δίκης σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας. Κατά συνέπεια, όταν η ποινική ή πολιτική δίκη εκτείνεται σε τρεις βαθμούς, ο ενδιαφερόμενος ενδέχεται να υποχρεούται να καταθέσει τρεις ξεχωριστές αιτήσεις για δίκαιη ικανοποίηση- μετά τη λήξη της δίκης σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας. Τέλος, σε διάσταση με τη νομολογία του Δικαστηρίου (*ίδε* μεταξύ άλλων, Μιχελιουδάκης, § 39, παραπάνω), το άρθρο 3 § 1 του νόμου 4239/2014 κρίνει ως τελευταία μέρα της προθεσμίας –*dies ad quem*- σχετικά με την επίδικη διάρκεια της διαδικασίας, το χρόνο δημοσίευσης της οριστικής απόφασης του δικαστηρίου του οποίου κρίνεται η διαδικασία.

44. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι απόψεις αυτές έχουν αναπτυχθεί στην απόφαση του « Τεχνική Ολυμπιακή». Συνεπώς, παραπέμπει στις σκέψεις του που έχουν εκτεθεί στην προαναφερόμενη απόφαση όπου η προβλεφθείσα από το

νόμο 4055/ 2012 αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση, κρίθηκε ως ισχυρή και κατανοητή. Ειδικότερα, κανένα από τα προαναφερόμενα ζητήματα δεν κρίθηκε ότι θίγει τη χρηστή απονομή δικαιοσύνης ως τέτοιας στην εν λόγω δίκη. (Τεχνική Ολυμπιακή, §§ 43-49 παραπάνω).

β) Η ταχύτητα της δίκης

45. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο νομοθέτης έλαβε μέτρα ώστε η αίτηση να κριθεί σε εύλογο χρόνο: δυνάμει του άρθρου 4§6 του νόμου 4239/2014, η σχετική με την αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση απόφαση εκδίδεται το αργότερο εντός δύο μηνών από τη συζήτηση της αιτήσεως, η οποία κατά τη δεύτερη παράγραφο του ιδίου άρθρου πρέπει να λάβει χώρα εντός πέντε μηνών κατ' ανώτατο όριο από την κατάθεση της αίτησης.

γ) Τα διαδικαστικά έξοδα

46. Σε ότι αφορά στα διαδικαστικά έξοδα, το Δικαστήριο τονίζει ότι ουδέποτε απέκλεισε ότι το συμφέρον μιας χρηστής διοίκησης της δικαιοσύνης μπορεί να αιτιολογήσει την επιβολή ενός οικονομικού περιορισμού ως προς την πρόσβαση προσώπου τινός ενώπιον της δικαιοσύνης (*Kreuz c. Pologne*, αρ 28249/95, § 59, CEDH 2001-VA). Έτσι ή αλλιώς ο περιορισμός στο να προσφύγει κάποιος στη δικαιοσύνη δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 6§1 της σύμβασης παρά μόνον εάν στοχεύει σε νόμιμη αιτία, και εφ' όσον υφίσταται εύλογη αναλογία μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου στόχου *Weissman et autres c. Roumanie*, αρ 63945/00, § 36, CEDH 2006-VII).

47. Επί του προκειμένου, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι δυνάμει του άρθρου 3§6 του νόμου 4239/2014, το ποσό του παραβόλου για την κατάθεση της αιτήσεως για δίκαιη ικανοποίηση κυμαίνεται μεταξύ των 50 και 150 ευρώ, ανάλογα με το βαθμό δικαιοδοσίας ενώπιον του οποίου κατατίθεται η αίτηση. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι τα ποσά αυτά κατ' αρχήν, δεν είναι ως αξία παράλογα και ότι επιπλέον, καθορίζονται αναλογικά σε συνάρτηση με το βαθμό δικαιοδοσίας ενώπιον της οποίας κατατίθεται η αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση. Το Δικαστήριο δέχεται ακόμη ότι σύμφωνα με το άρθρο 5§3 του νόμου 4239/2014, εάν η αίτηση δίκαιης ικανοποίησης γίνεται δεκτή, τα δικαστικά έξοδα που καταβάλλονται από τον προσφεύγοντα για την κατάθεση της αιτήσεώς του

και για την εκπροσώπησή του από δικηγόρο αποδίδονται από το Δημόσιο. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η δυνατότητα που έχει το δικαστήριο που επελήφθη της αιτήσεως, σύμφωνα με το άρθρο 5§3 να επιβάλει στον ενδιαφερόμενο πρόσθετα έξοδα σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης, βρίσκει μία έγκυρη αιτιολογία στην προσπάθειά του να θέσει φρένο στην άσκηση επιπόλαιων προσφυγών που μπορούν να προκαλέσουν πρόσθετο φόρτο εργασίας στον ήδη επιβαρυνμένο ρόλο των αρμοδίων δικαστηρίων. Πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι ο νόμος δεν προβλέπει άκαμπτη εφαρμογή του κανόνα αυτού, δεδομένου ότι επαφίεται στη διακριτική εκτίμηση του δικαστή να ορίσει το εν λόγω ποσό αφού λάβει υπ' όψιν του «τις ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης».

Συνεπώς, ο εσωτερικός δικαστής δύναται να εξετάσει στοιχεία όπως η φερεγγυότητα του ενδιαφερομένου, και να προσέξει έτσι ώστε η εφαρμογή των προαναφερόμενων διατάξεων να μην οδηγεί τους θιγόμενους να παραιτούνται έμμεσα από την κρινόμενη αίτηση αποζημίωσης στόχου *Weissman et autres*, §§ 37 και 40).

ii) Τα κριτήρια σχετικά με τον υπολογισμό και την καταβολή της αποζημίωσης

a) Το επιδικαζόμενο ποσό αποζημίωσης

48. Το Δικαστήριο δέχεται ότι, όπως το έχει επισημάνει η Κυβέρνηση στις προτάσεις της, το Ελεγκτικό Συνέδριο δεν έχει εκδώσει ακόμη αποφάσεις επί των αιτήσεων για δίκαιη ικανοποίηση που έχουν ήδη κατατεθεί δυνάμει του νόμου 4239/2014. Επιπλέον, η Κυβέρνηση δεν αναφέρει καμία απόφαση που να έχει εκδοθεί από τα ποινικά και πολιτικά δικαστήρια. Το Δικαστήριο δεν βλέπει σε αυτό κάτι το παράλογο, δεδομένου ότι ο νόμος αυτός τέθηκε σε εφαρμογή μόλις στις 20 Φεβρουαρίου 2014. Επιπροσθέτως, σε ότι αφορά ειδικά, τις ποινικές διαδικασίες, ο νομοθέτης προέβλεψε ένα πρόσθετο μέτρο εν ήδη ηθικής αποκατάστασης για τις υπερβολικές διάρκειες διαδικασίας. Έτσι, σύμφωνα με την απόφαση Μιχελιουδάκης (παραπάνω § 77) το άρθρο 7§3 του νόμου 4239/2014 προβλέπει ότι η ποινή που θα επιβληθεί μπορεί να μειωθεί λαμβάνοντας υπ' όψη την υπερβολική διάρκεια της ποινικής δίκης.

Εν όψει των παραπάνω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η απουσία μέχρι σήμερα αποφάσεων που να επιδικάζουν βάσει του νόμου 4239/2014 ποσά ως

αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που επήλθε λόγω της διάρκειας των εν λόγω δικών, δεν αποτελεί αυτή η ίδια η διαπίστωση στοιχείο της μη αποτελεσματικότητας της αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση που τέθηκε σε εφαρμογή. Παρατηρεί επίσης ότι τα κριτήρια που διατυπώνονται ως προς το σημείο αυτό στο άρθρο 5§ 1 του νόμου 4239/2014 αντιγράφουν πλήρως αυτά που προκύπτουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου ως προς το θέμα αυτό.

49. Εν τούτοις, η παραπάνω διαπίστωση δεν προδικάζει διόλου μία πιθανή επανεξέταση του ζητήματος της αποτελεσματικότητας και της ύπαρξης της προσφυγής που θεσπίζει ο νόμος 4239/2014 υπό το φως της πρακτικής και των αποφάσεων που εκδίδονται από τα αρμόδια δικαστήρια (*ιδε Turгут et autres c. Turquie (déc)*, αρ 4860/2014, § 57, 26 Μαρτίου 2013). Λαμβάνοντας υπ' όψη ότι το βάρος για την αποτελεσματικότητα της αιτήσεως στην πρακτική, εμπίπτει στην ελληνική Κυβέρνηση, το Δικαστήριο μπορεί πάντοτε στο μέλλον να επανεξετάσει τη θέση του(*Grzinčič . Slovénie*, αρ 26867/02, § 108, 3 Μαΐου 2007).

β) Είσπραξη του ποσού αποζημίωσης

50. Η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων που επιδικάζουν δίκαιη ικανοποίηση για την υπερβολική διάρκεια των διοικητικών δικών προβλέπεται στο άρθρο 6 του νόμου 4239/2014. Ειδικότερα, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του εν λόγω άρθρου, η απόφαση με την οποία επιδικάζεται η δίκαιη ικανοποίηση εκτελείται εντός έξι μηνών από την επίδοση της απόφασης στον Υπουργό Οικονομικών. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η διάταξη αυτή εξασφαλίζει την ταχεία εκτέλεση των αποφάσεων επί των προσφυγών αποζημίωσης. Επίσης, πρέπει να δεχθούμε δύο πρόσθετα στοιχεία στον υπό κρίση νόμο τα οποία εγγυώνται την εκτέλεση σε εύλογο χρόνο των αποφάσεων αυτών. Πρώτον, κατά το άρθρο 4 § 6 του εν λόγω νόμου, η απόφαση που εκδόθηκε από το αρμόδιο δικαστήριο επί αιτήσεως για δίκαιη ικανοποίηση δεν υπόκειται σε ένδικο μέσο. Δεύτερον, δυνάμει του άρθρου 6§1 του εν λόγω νόμου, ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα να ζητήσει αναγκαστική εκτέλεση κατά του Δημοσίου εάν, μετά την παρέλευση των έξι μηνών, δεν κατεβλήθη σε αυτόν η αποζημίωση.

ιιι). Συμπέρασμα

51. Το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση που εισάγεται στο ελληνικό νομικό σύστημα με το νόμο 4239/2014, λογίζεται ως αποτελεσματικό και αποδεκτό ένδικο μέσο σε περίπτωση υπέρβασης της «ευλόγου διάρκειας» της διαδικασίας ενώπιον των δικαστηρίων.

δ) Γενικό συμπέρασμα

52. Αρχικά, το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι ο νόμος 4239/2014 δεν προβλέπει ένα προληπτικό ένδικο μέσο που να ζητά την επιτάχυνση των σχετικών δικαστικών διαδικασιών. Εξάλλου, η δυνατότητα επιτάχυνσης της διαδικασίας στο Ελεγκτικό Συνέδριο δυνάμει του άρθρου 56 του προεδρικού διατάγματος αρ 1225/1981 δεν λογίζεται ότι αποτελεί αποτελεσματικό ένδικο μέσο κατά την έννοια του άρθρου 35§ 1 της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να υπενθυμίζει ότι για τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών όπως και σε πολλούς άλλους τομείς, το προσφορότερο εν γένει αντίδοτο είναι η πρόληψη (*Sürmeli c. Allemagne [GC] § 100, CEDH 2006-VII*). Έτσι, όταν το δικαστικό σύστημα εμφανίζεται να αποτυγχάνει στην απαίτηση για εύλογη προθεσμία την οποία απαιτεί το άρθρο 6§1 της σύμβασης, ένα ένδικο μέσο με το οποίο επιταχύνεται η δίκη αποτελεί την πλέον αποτελεσματική λύση. (*Cocchiarella § 74, παραπάνω*). Το Δικαστήριο κρίνει συνεπώς ότι η πρόβλεψη ενός προληπτικού ενδίκου μέσου ως προς τις δικαστικές διαδικασίες που αναφέρει ο νόμος 4239/2014, όπως εκείνο που θεσπίστηκε με τα άρθρα 59 και 60 του νόμου 4055/2102, για τη διάρκεια των διοικητικών δικών, (*ίδε Τεχνική Ολυμπιακή, απόφαση §§37-40 παραπάνω*), καθίσταται πρόσφορο και ευκαταίο.

53. Πάντως, στις πιλοτικές αποφάσεις του, το Δικαστήριο περιορίστηκε να αποφανθεί ότι οι εσωτερικές αρχές ώφειλαν να θέσουν σε εφαρμογή « ένα ένδικο μέσο ή ένα συνδυασμό ενδίκων μέσων», που να εξασφαλίζουν πράγματι αποτελεσματική επανόρθωση των παραβιάσεων της Συμβάσεως που προκύπτουν από την υπέρμετρη διάρκεια των δικών ενώπιον των ποινικών και πολιτικών δικαστηρίων (*Μιχελιουδάκης και Γλόκαντζη, όπως αναφέρθηκε παραπάνω §§78 και 81 αντίστοιχα*). Συνεπώς, ο χαρακτήρας του ενδίκου μέσου που είναι αποκλειστικά η επανόρθωση μέσω της αποζημίωσης δεν δύναται να εκληφθεί ως μία ακυρωτική ανεπάρκεια, με όρους αποτελεσματικότητας, του συστήματος που επέλεξε το εναγόμενο Δημόσιο για να

συμμορφωθεί προς τις προαναφερόμενες πιλοτικές αποφάσεις.

54. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Δικαστήριο αναγνώρισε παραπάνω ότι η εν λόγω αίτηση πληροί το στοιχείο της απαιτούμενης αποτελεσματικότητας, εφ' όσον επιτρέπει την *a posteriori* αποκατάσταση της παραβίασης - που έχει ήδη διαπραχθεί- του δικαιώματος να τύχει μιας εύλογης διάρκειας στην έκδοση της απόφασης διαδικασιών που καλύπτονται από το νόμο 4239/2014. Συνεπώς, παρά το ότι παρατηρούμε την απουσία ενός προληπτικού ενδίκου μέσου στον προαναφερόμενο νόμο, το Δικαστήριο κρίνει ότι η αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση που τέθηκε σε εφαρμογή συνιστά μια επαρκή απάντηση στην υποχρέωση για το εναγόμενο Δημόσιο να εξασφαλίσει αποτελεσματικά ένδικα μέσα για να γνωρίσει τους ισχυρισμούς για την παραβίαση των ατομικών δικαιωμάτων που αναφέρονται στη Σύμβαση.

3. Αξιολόγηση της περίπτωσης του προσφεύγοντος

55. Το δικαστήριο σε ότι αφορά την πρώτη επίδικη διαδικασία, διαπιστώνει ότι η υπό κρίση περίοδος έληξε την 18^η Απριλίου 2008, με την υπ' αρ 966/ 2008 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, δηλαδή πλέον των έξι μηνών πριν από την κατάθεση της παρούσας προσφυγής την 15^η Μαΐου 2009. Συνάγεται ότι το μέρος αυτό του λόγου που στηρίζεται στο άρθρο 6§1 έχει εισαχθεί εκπρόθεσμα και θα πρέπει να απορριφθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35§§ 1 και 4 της Συμβάσεως.

56. Ως προς τη δεύτερη διαδικασία, αυτή άρχισε την 9^η Νοεμβρίου 2009, δηλαδή πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου 4239/2014, με την κατάθεση ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου της αγωγής αποζημιώσεως και όπως προκύπτει από τη δικογραφία, παραμένει πάντοτε εκκρεμής. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι κατ' αρχήν η αποτελεσματικότητα ενός ενδίκου μέσου κρίνεται από το χρόνο κατάθεσής του. Παρά ταύτα πιστοποίησε έναν ορισμένο αριθμό εξαιρέσεων του κανόνα αυτού, που αιτιολογούνται από τις ειδικές περιστάσεις, στη συγκεκριμένη περίπτωση την έκδοση νέων νόμων για τη θεραπεία του συστημικού προβλήματος της διάρκειας των δικών (*Brusco c. Italie (déc)* αρ. 69789/01, CEDH 2001-IX, *Nogolica c. Croatie (déc)*, αρ. 77784/01, CEDH 2002-VIII, και *Marien c. Belgique (déc)* 46046/99, 24 Ιουνίου 2004). Το Δικαστήριο εκτιμά ότι λαμβάνοντας υπ' όψη τη φύση του υπ' αριθ 4239/2014 νόμου και τη δεδομένη χρονική συγκυρία κατά την οποία θεσπίστηκε, αιτιολογείται να κάνουμε μία

εξαιρέση στη γενική αρχή κατά την οποία η αποτελεσματικότητα ενός ενδίκου μέσου θα πρέπει να εκτιμάται από το χρόνο κατάθεσης της προσφυγής (ιδε επίσης Τεχνική Ολυμπιακή, απόφαση, § 63 παραπάνω).

57. Υπό το φως των ανωτέρω, και κυρίως από τις εκτεθείσες παραπάνω σκέψεις για την αποτελεσματικότητα της υπό κρίση αίτησης για δίκαιη ικανοποίηση (παράγραφοι 42-51 παραπάνω), το Δικαστήριο συμπεραίνει στην παρούσα υπόθεση, ότι οι κληρονόμοι του προσφεύγοντος υποχρεούνται βάσει του άρθρου 35§ 1 της Σύμβασης να κάμουν χρήση του ενδίκου τούτου μέσου μετά το πέρας της διαδικασίας ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Άλλωστε στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν διαπιστώνει καμία ιδιαίζουσα περίπτωση ικανή να απαλλάξει τους κληρονόμους του προσφεύγοντος από την υποχρέωση, να εξαντλήσουν, τη δεδομένη στιγμή, αυτό το εσωτερικό ένδικο μέσο.

58. Συνεπώς, ο λόγος του αιτούντος σχετικά με τη δεύτερη διαδικασία ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου υπό το πρίσμα του άρθρου 6§1 της Σύμβασης πρέπει να απορριφθεί για μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35§§ 1 και 4 της Συμβάσεως.

59. Ως προς τον λόγο δε που συνάγεται από το άρθρο 13 της Σύμβασης, βάσει των ανωτέρω εκτιμήσεων (παράγραφοι 56 και 58 παραπάνω), είναι προδήλως αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35§§ 3 α) και 4 της Συμβάσεως.

II ΠΡΟΒΟΛΗ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΑΘΕΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6§ 1 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

60. Ο προσφεύγων καταγγέλλει, ουσιαστικά, την εκπρόθεσμη εκτέλεση της υπ' αριθ 966/2008 αποφάσεως του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

61. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι ο λόγος αυτός δεν είναι προδήλως αβάσιμος κατά την έννοια του άρθρου 35§ 3 α) της Συμβάσεως και ότι δεν προσκρούει σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου. Ως εκ τούτου, κηρύσσεται παραδεκτός.

62. Το Δικαστήριο τονίζει ως προς το ουσία βάσιμο ότι το δικαίωμα προσφυγής σε δικαστήριο το οποίο τυχάνει των εγγυήσεων του άρθρου 6§ 1 της Σύμβασης θα παρέμενε στη σφαίρα του φανταστικού εάν η εσωτερική έννομη τάξη συμβαλλομένου κράτους παρείχε τη δυνατότητα να παραμείνει ανεκτέλεστη

οριστική και εκτελεστή δικαστική απόφαση εις βάρος ενός διαδίκου (*Buyan et autres c. Grèce*, αρ 28644/08, §33, 3 Ιουλίου 2012). Η εκτέλεση αποφάσεως οποιουδήποτε δικαστηρίου θα πρέπει να θεωρείται ότι αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της «δίκης» υπό την έννοια του άρθρου 6 της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο έχει ήδη αναγνωρίσει ότι η αποτελεσματική προστασία του θιγομένου και η αποκατάσταση της νομιμότητας επιτάσσουν όπως η διοίκηση υποχρεωθεί να υπακούσει σε απόφαση που έχει απαγγείλει το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο του κράτους στο συγκεκριμένη αυτή υπόθεση (*ιδε κυρίως Horsny c. Grèce*, 19 Μαρτίου 1997, § 40, *Recueil des arrêts et décisions 1997-II*). Υπογραμμίζει επίσης την ιδιαίτερη σημασία που ενέχει η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων στο πλαίσιο της διοικητικής δικονομίας (*Iera Moni Profitou Iliou Thiras c. Grèce*, αρ 32259/02, § 34, 22 Δεκεμβρίου 2005). Συν τοις άλλοις κατ' επανάληψη έχει κρίνει ότι οι αδικαιολόγητες καθυστερήσεις στην εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων με τις οποίες έχει καταδικαστεί το Κράτος στην καταβολή προς τους ενδιαφερομένους χρηματικών ποσών, μπορούν να συνεπάγονται επίσης αθέτηση του άρθρου 6§ 1 της Συμβάσεως (*ιδε, μεταξύ άλλων Chmalko c. Ukraine*, αρ. 60750/00, §§ 45-46, 20 Ιουλίου 2004, Γεωργούλης και λοιποί κ. Ελλάδας, αρ 38752/04, § 24, 21 Ιουνίου 2007, *Sousline c. Russie*, αρ 34938/04, §§ 23-24, 23 Οκτωβρίου 2008, και *Buyan et autres*, όπως αναφέρεται παραπάνω, *loc. cit.*)

63. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι στην υπ' αριθ 966/2008 απόφασή του η οποία εκδόθηκε την 18^η Απριλίου 2008, το Ελεγκτικό Συνέδριο έκαμε δεκτή την έφεση του προσφεύγοντος. Επισημαίνει επίσης ότι η διοίκηση δεν συμμορφώθηκε προς την απόφαση αυτή παρά μόνον στις 2 Ιουλίου 2009, δηλαδή περισσότερο από δέκα τέσσερις μήνες αργότερα, και αφού ήδη η τριμελής επιτροπή που είχε συσταθεί στο Ελεγκτικό Συνέδριο δυνάμει του παραπάνω αναφερομένου νόμου 3068/2002 είχε εκδώσει δύο αποφάσεις. Παρατηρεί ότι στις δύο αυτές αποφάσεις, δηλαδή του 2008 και 2009, η εν λόγω επιτροπή είχε διατάξει τη διοίκηση να συμμορφωθεί με την υπ' αριθ 966/2008 απόφαση. Από την άποψη αυτή, το Δικαστήριο δεν δέχεται καμία πολύπλοκη πρόταση που να δικαιολογεί την καθυστέρηση στη συμμόρφωση της διοίκησης με την παραπάνω απόφαση. Προκύπτει λοιπόν ότι η διοίκηση παρέλειψε να συμμορφωθεί εντός ευλόγου χρόνου προς την απόφαση αυτή, στερώντας έτσι το άρθρο 6§ 1 της Συμβάσεως από τη χρησιμότητά του. (*ιδε, μεταξύ άλλων, Prodan*

c. Moldova, αρ 49806/99, §§ 54-55, CEDH 2004-III, Chmalko όπως αναφέρεται παραπάνω, § 46 και Γεωργούλης και λοιποί, όπως αναφέρεται παραπάνω, ibidem).

64. Τα στοιχεία αυτά επαρκούν στο Δικαστήριο για να συνάγει το συμπέρασμα ότι οι εθνικές αρχές παρέλειψαν να συμμορφωθούν εντός ευλόγου χρόνου προς την υπ' αριθ 966/ 2008 απόφαση του Ελεγκτικού Συνεδρίου, και κατέστησε συνεπώς αναποτελεσματικό το δικαίωμα να προσφύγει στο δικαστήριο όπως το εγγυάται το άρθρο 6§ 1 της Συμβάσεως. Από αυτή την άποψη, υπάρχει συνεπώς παραβίαση της διατάξεως αυτής.

III. ΠΡΟΒΟΛΗ ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΑΘΕΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ 1 ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ.

65. Ο προσφεύγων επικαλούμενος το άρθρο 1 του υπ' αριθ 1 Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως, καταγγέλλει τις εσωτερικές αρχές ότι προέβησαν σε αναπροσαρμογή του ποσού της συντάξεώς του μόνον από την 1^η Ιανουαρίου 2007, και στο σημείο αυτό πιστοποιεί προσβολή του δικαιώματός προστασίας των περιουσιακών του στοιχείων. Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπ' όψη το σύνολο των στοιχείων τα οποία έχει στη διάθεσή του και την κείμενη νομολογία (Παπαδοπούλου και λοιποί κατά Ελλάδας , αρ 53901/ 00, 14 Μαρτίου 2002, και Μπίτσινας κατά Ελλάδας , αρ 33076/02, 23 Νοεμβρίου 2004), στο βαθμό που είναι αρμόδιο για να κρίνει τον προβαλλόμενο ισχυρισμό, δέχεται ότι η αγωγή για αποζημίωση του προσφεύγοντος, αντίστοιχη προς την αναπροσαρμογή της συντάξεώς του για την περίοδο από 1^{ης} Ιανουαρίου 2002 έως 31 Δεκεμβρίου 2006 συνεχίζει να είναι εκκρεμής ενώπιον των εσωτερικών δικαστηρίων. Ως εκ τούτου, εξ αυτής της επόψεως, δεν έχουν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα .

66. Συνάγεται ότι ο παρών λόγος πρέπει να απορριφθεί για μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35§§ 1 και 4 της Συμβάσεως.

IV Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

67. Δυνάμει του άρθρου 41 της Συμβάσεως,

« Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους

δεν επιτρέπει παρά μόνον ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφ' όσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

68. Οι κληρονόμοι του προσφεύγοντος απαιτούν 7 110, 02 ευρώ και 10 000 ευρώ ως υλική και ηθική βλάβη αντίστοιχα, την οποία διατείνονται ότι υπέστησαν.

69. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει τα αιτήματα αυτά. Κρίνει εξ άλλου ότι η πιστοποίηση της παραβίασης αποτελεί καθ' εαυτήν μία επαρκής δίκαιη ικανοποίηση.

70. Το Δικαστήριο δεν διαπιστώνει ότι υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της πιστοποιηθείσας παραβίασης και της προβαλλόμενης ως ισχυρισμός υλικής ζημίας, και απορρίπτει το αίτημα για τον λόγο αυτόν. Σε αντιστάθμισμα, εκτιμά ότι πρέπει να επιδικασθούν από κοινού στους κληρονόμους του προσφεύγοντος 2 000 ευρώ ως ηθική ζημία που υπέστησαν.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

71. Οι κληρονόμοι του προσφεύγοντος δεν ζητούν κανένα ποσό για έξοδα και δικαστική δαπάνη. Ως εκ τούτου, δεν συντρέχει λόγος να τους επιδικασθεί κάποιο ποσό ως έξοδα και δικαστική δαπάνη.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

75. Το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να συναρτήσει το επιτόκιο υπερημερίας με το επιτόκιο του τόκου διευκόλυνσης που χορηγείται από την Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες,

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. Δέχεται την προσφυγή ως προς το ζήτημα του δικαιώματος να προσφύγει ο θιγόμενος ενώπιον δικαστηρίου και την κηρύσσει απαράδεκτη ως προς το επιπλέον.

2. Αναγνωρίζει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6§ 1 της Σύμβασης λόγω της καθυστερημένης εκτέλεσης της υπ' αριθ 966/2008 αποφάσεως του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

3. Αποφαίνεται

α) ότι το εναγόμενο ελληνικό Δημόσιο οφείλει να καταβάλει από κοινού στους κληρονόμους του προσφεύγοντος, εντός τριών μηνών από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική δυνάμει του άρθρου 44 § 2 της Σύμβασης, το ποσό των 2 000 ευρώ (δύο χιλιάδες ευρώ), πλέον κάθε ποσό που ενδεχομένως οφείλεται ως φόρος, για ηθική ζημία.

β) ότι από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι καταβολής, το ποσό αυτό θα προσαυξάνεται με τον απλό τόκο και επιτόκιο ίσο προς το επιτόκιο διευκόλυνσης που παρέχει η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα και το οποίο εφαρμόζεται την περίοδο αυτή, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει το αίτημα περί δίκαιης ικανοποίησης ως προς το επιπλέον.

Συνετάγη στη γαλλική γλώσσα, στη συνέχεια δε κοινοποιήθηκε εγγράφως την 9^η Οκτωβρίου 2014, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού του Δικαστηρίου.

*Søren Nielsen
Γραμματέας*

*Isabelle Berro-Lefèvre
Πρόεδρος*

*(*) Σ.τ.μτ. Η έκφραση *recours* αποδίδεται ως ένδικο μέσο, όρος γενικός για να σημαθεί η ανάγκη θέσπισης ενδίκου μέσου. Ο έλληνας νομοθέτης με τον νόμο 4239/2014 εισάγει τη νομική έκφραση αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση. Έτσι όταν ο Ευρωπαίος Δικαστής χρησιμοποιεί τον όρο *recours indemnitaire*, αποδίδεται στην ελληνική ως αίτηση για δίκαιη ικανοποίηση.*

*Ακριβής μετάφραση
από το συνημμένο γαλλικό κείμενο
Αθήνα, 31/10/2014
Η μεταφράστρια
Β.Α.Αυγερινοπούλου*

